

V Praze dne 02-05-2023
Č. j.: MPSV-2023/94418-743/1

Vážená paní ředitelko,

Úřad práce ČR se na nás obrátil prostřednictvím elektronického podání ze dne 17. dubna 2023, zaevidovaného pod č. j. MPSV-2023/94418, se žádostí o stanovisko Ministerstva práce a sociálních věcí k problematice, jež se týká náhradního výživného pro nezaopatřené dítě v situaci, kdy po zániku nároku na dávku náhradní výživné, po ukončení výplaty této dávky, oprávněná osoba přijme rovněž plnění od povinné osoby a dojde tak ke dvojímu plnění. K dané problematice uvádím následující.

Již z důvodové zprávy k zákonu č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon o náhradním výživném“) vyplývá, že výše uvedená situace může nastat, avšak zákon o náhradním výživném explicitně neřeší, jak v takové situaci postupovat, a to s ohledem na to, že po zániku nároku na náhradní výživné, kdy Úřad práce ČR vydává rozhodnutí o přechodu pohledávky na stát, již nejde o problematiku samotné dávky náhradní výživné, nýbrž jde o problematiku pohledávky na výživném, která je řešena v oblasti civilního práva.

Vzhledem k tomu, že při řízení o nároku na dávku náhradní výživné a ani při řízení o přechodu pohledávky na stát není povinný účastníkem řízení a ani se nevyžaduje souhlas povinného s postoupením (tzn. k věcně právním účinkům rozhodnutí o přechodu pohledávky na stát dojde bez ohledu na skutečnost, že povinný nebyl účastníkem řízení), je ponechána povinnému možnost zprostit se své povinnosti tím, že splní dosavadnímu věřiteli, tedy oprávněné osobě, dokud nebude povinnému přechod prokázán. Analogicky se dle důvodové zprávy k zákonu o náhradním výživném uplatní ustanovení § 1882 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“). Uvedené ustanovení zajišťuje, aby se povinný v takovém případě své povinnosti zprostil, i když se tak nestane jednáním vůči skutečnému věřiteli (postupníkovi). Účelem ustanovení je ochrana dobré víry postoupeného dlužníka.

Obdobně se vyjadřuje i Nejvyšší soud v rozsudku 22 Cdo 195/99 ze dne 10. července 2000: „V době vzniku bezdůvodného obohacení žalovaným, tj. v okamžiku zrušení smlouvy o postoupení pohledávky, byly již tyto pohledávky dlužníkem splněny. Tím zanikly a to, co zaniklo, nelze již vrátit, neboť nelze nakládat

tím, co neexistuje. Přichází v úvahu toliko žaloba na plnění – vrácení (zaplacení) hodnoty postoupených pohledávek.“

Z výše uvedeného vyplývá, že v takovém případě dochází k zániku pohledávky v důsledku splnění dluhu a nelze tedy vést řízení o přechodu pohledávky na stát, neboť tato již neexistuje. Avšak následkem takové situace je vzniklá škoda vůči státu, neboť vymožené pohledávky výživného jsou na základě zákona o náhradním výživném příjmem státního rozpočtu.

Jestliže se důvodová zpráva k zákonu o náhradním výživném odvolává v této situaci k občanskému zákoníku, tak i řešení lze hledat právě zde, a to v ustanovení § 2991, kde je uvedeno: *„Kdo se na úkor jiného bez spravedlivého důvodu obohatí, musí ochuzenému vydat, oč se obohatil. Bezdůvodně se obohatí zvláště ten, kdo získá majetkový prospěch plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadl, protiprávním užitím cizí hodnoty nebo tím, že za něho bylo plněno, co měl po právu plnit sám.“* Splacená částka výživného, tedy musí být ze strany Úřadu práce ČR řešena ve vztahu k oprávněné osobě, která dodatečně plnění přijala. V takovém případě je třeba vyzvat oprávněnou osobu, a to bez zbytečného odkladu, poté, co bylo zjištěno, že došlo ke splnění povinnosti povinného vůči oprávněné osobě, k vrácení uhrazeného výživného ve výši, ve které měla pohledávka přejít na stát a ve které byla povinným splacena. Výzva musí obsahovat přiměřenou lhůtu k vrácení dodatečně uhrazeného výživného.

Nekonání Úřadu práce v tomto směru by bylo proti záměru zákona.

V případě, že oprávněná osoba odmítne pohledávku uhradit, je řešením podání žaloby na bezdůvodné obohacení, neboť oprávněná osoba obdržela plnění v podstatě dvakrát.

Na závěr konstatuji, že vyčíslení přeplatku dle ustanovení § 12 zákona o náhradním výživném v daném případě není možné, neboť zde nelze prokázat zavinění či neoprávněné pobírání dávky ze strany oprávněné osoby. Budoucí splacení výživného nemůže oprávněná osoba dopředu předpokládat, pokud ovšem nejde o fiktivní jednání, což by však musel Úřad práce ČR oprávněné osobě prokázat.

S pozdravem

Vážená paní

Bc. Marcela Ottová

ředitelka Odboru zaměstnanosti a nepojistných sociálních dávek

na základě příkazu k zastupování

Dobrovského 1278/25

170 00 Praha 7

Doložka konverze do dokumentu obsaženého v datové zprávě

Tento dokument, který vznikl převedením vstupu v listinné podobě do podoby elektronické pod pořadovým číslem **156944740-423327-230505101723**, skládající se z **2** listů, se doslovně shoduje s obsahem vstupu.

Vstup bez viditelného prvku.

Jméno a příjmení osoby, která konverzi provedla: **Lenka Frantová**

Vystavil: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**

Vydáno dne 05.05.2023

156944740-423327-230505101723